

En udvalgt tekst
af
Joachim Junge
(1760-1823)

Om julen

Allerød Posten 27. 12. 1983

Side 14

Et dryp lokalhistorie

Af Per-Olof Johansson

I år sælges en bog om fortid i Lillerød i store stakke fra den lokale boghandlers disk. Da den første bog om Blovstrød-Lillerød udkom anonymt i 1798, var der næppe andre end dobbeltsognets præst, som havde læst den. For det var ham, som var forfatteren. Hvor vidt hans kendskab til det øvrige Nordsjælland egentlig strakte sig, er omdiskuteret, men i hvert fald lod pastor *Joachim Junge* (1760-1823) i titlen bogen omhandle hele »Den nordsjællandske Landalmues Character, Skikke, Meninger og Sprog«.

Ikke desto mindre må det være tilladeligt at vi på stedet idag læser den som lokalhistorie. Den hører til blandt folkemindeforskningens klassikere, ikke for sine teori-ers skyld, men på grund af sine kontante oplysninger om bøndernes liv i slutningen af 1700-tallet.

Den udkom i 1915 i kommenteret udgave fra Foreningen Danmarks Folkeminder. Udgifveren *Hans Ellekilde* mente at gøre læseren en hel del afsnit, som mest handlede om Junges vurderinger af materialet, sammenligninger med andet materiale etc.

Desuden forsynede han bogen med et omfattende noteapparat.

Alligevel er det ikke let at læse den, fordi Junge i den grad har vævet sin tekst sammen med henvisninger til høj lærde paralleller, at han helt ville forsvinde, hvis de alle skulle fjernes. Og måden er dum. Men kunne man ikke bringe nogle udvalgte citater, helt uden kommentarer og noter. For nogen ville de være nok i sig selv, for andre måske en inspiration til at gå i gang med at læse bogen selv. Engang må den vel komme igen, uden udeladelser, og så skader det jo ikke at være forberedt.

Junge var præst her fra 1791. Han udgav flere bøger, påvirket af filosofien Kant. Med denne var han også enig om at være mod krig og militærmoral, men en demokrat skal man ikke vente at møde.

Han vil lede os »nogle Øieblikke hen til den jevne og rolige Landmand; maaske kan jeg gjøre Eder mere bekendt med denne Naturens ægte Søn, der forskaffer Eder Livets første Nødvendigheder, der befrugter sin Ager med sit Ansigts Sved, for ikke alene selv at kunne æde sit daglige Brød, men og at have det, som han kan dele med Eder«.

Julegaver og ønsker for det nye år

»Da Julen var de Gamles Nyt-Aar, og den Fest, da man tilønskede sig Jordens Frugtbarhed, og, ligesom i Cains Tid, ofrede baade til den avlende og fødende Naturkraft, kan man ikke undre sig over, at de nordiske Folk, ligesom andre, bragte hinanden Foræringer, deels for at forøge Glæden, og deels som Forbetydninger paa Tilflydelsen af mange gode Ting i Aarets følgende Dage. Denne skik vedvarer endnu hos Bonden. Ligesom hele den oplyste Verden overbringer hinanden paa Aarets første Dag enten købte eller ordtomme Ønsker, saa gaaer og Bonden ved det gamle Nyt-Aar, eller Julen, omkring med sine Ønsker, som baade ere fyldigere og bedre skikkede til at udtrykke hans Hjertes Mening; Thi de bestaae i hele Føring af allehaande Suul og Gryn og 24pundige Julekager af hjemmesigtet Rugmeel. Dog disse Foræringer sendes alene til de fattige Familier, som have staaet Bonden bi i hans Sommerarbeide: thi hvad hans Børn og Tyende angaaer, da skjenker han hver af disse blot een af de omtalte Jule- eller som de kaldes Sig-

te-Kager, hvilke de endog have Frihed til at sælge. Da denne ældgamle Skik kan medtage 3 à 4 Tønder Rug for hver Bonde, seer man, at Bonden langt lettere kunne købe sine Ønsker, om de endog vare forgyldte og forfattede af Boghandlernes meest yndede Digtere; de bleve da vel mindre fyldige, men og mindre forgængelige. - Men endog i Kjøbenhavn selv, kan man af de Børn, som ved Julen daglig vrimle paa Børsen, for at imodtage Nyt-Aars-Gaver af den der fremsatte nürnbergske Miniatur-Verden, see, at der engang i vor Nations Barndom har været den Tid, da Juul og Nyt-Aar var een og samme Fest. Paa grund heraf raabte og hiin Kone en Juleaften under aaben Himmel paa sine Gæs, men ønskede i det samme ligesaa mange Ulykker over sin Dreng, som hun ønskede sig Gæslinger i det Aar, fordi han som endnu uindviet i disse Mysterier, svarede, at Gæssene allerede vare i Gaarden«.

(fra *Joachim Junge: Den Nordsjællandske Landalmues etc. Kiøbenhavn 1798. Gengivet efter udgaven fra 1844*).

Forsøg på en forklaring af tekstens sidste linjer:

'På grund heraf råbte da også en vis kone en juleaften under åben himmel på sine gæs, men ønskede i det samme ligeså mange ulykker over sin dreng, som hun ønskede sig gæslinger i det nye år, fordi han som endnu uindviet i disse mysterier, svarede at gæsene allerede var i gården...'

Jeg forstår historien, som Ellekilde ikke har nogen forklaring til, på denne måde: Denne ønskeleg hører egentlig nytåret til: Konen råber sit ønske op mod de forbiflyvende vildgæs, det skulle bringe held. Drengen burde have forholdt sig tavs, i henhold til en regel om hvad der sker, når man blander sig i andres ønske: Lige så meget af det gode, de har ønsket sig, får man af det onde....

Ja noget i den stil. Junge forudsætter de to regler bekendt, samt den medfølgende historie om 'situationen', en fortælling man kunne forstille sig er opstået, netop for at viderebringe lærdommen!

per-olof.dk

